

Godsdienstonderwijs in een krachtige leeromgeving: van leerplan tot evaluatie

Woensdag 18 februari 2009
KHBO Brugge

Peter Van Petegem

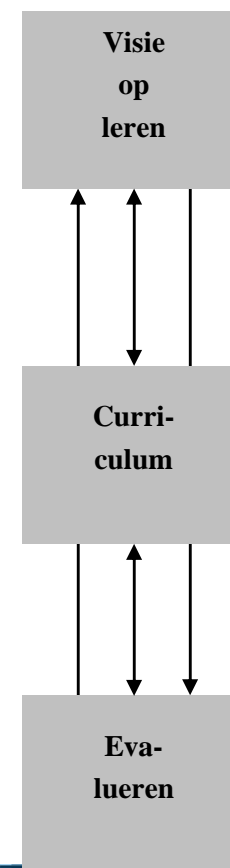
Het leerplan R.K. Godsdienst

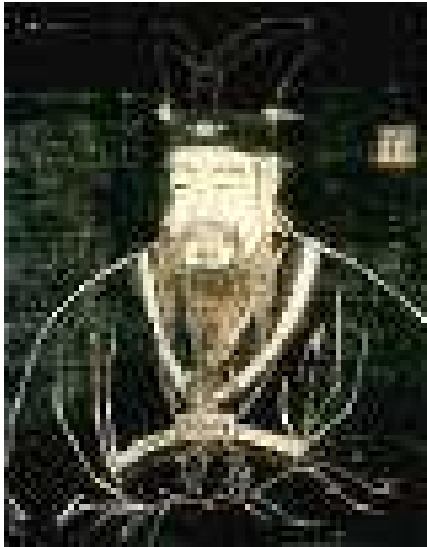
1. Basisdoelen
2. Kerndoelen
3. Doelen

samenhang tussen

- basisdoelen (of kerndoelen)
- curriculum
- evaluatie

*Wie luistert, vergeet;
Wie kijkt, onthoudt;
Wie doet, leert.*

Confucius

Krachtige leeromgeving als ondersteuning

Framework voor KLO (E. De Corte, 2004)

Doelen: eigen aan het domein

Leren: kenmerken van effectieve leerprocessen

Interventie: principes & methodes design KLO

Evaluatie

Doelen

Componenten

- ✓ Domeinspecifiek kennisbestand
- ✓ Heuristische methoden
- ✓ Metacognitieve vaardigheden (eigen functioneren & zelfregulatie)
- ✓ Affectieve aspecten

Doelen R.K. Godsdienst

Cf. Raamplan

- vaardigheden en attitudes
- verschuiving ten koste van kennis en inzicht?
- vakoverschrijdende eindtermen
  - leren leren
  - sociale vaardigheden
  - burgerzin

Kenmerken van effectieve leerprocessen

Leren is een

- ✓ Constructief
- ✓ Cumulatief
- ✓ Zelfgestuurd (of zelfgereguleerd)
- ✓ Doelgericht (of intentioneel)
- ✓ Gesitueerd (of contextgebonden)
- ✓ Coöperatief (of interactief)
- ✓ Individueel verschillend

Proces van kennisverwerving, betekenisgeving en
vaardigheidsontwikkeling

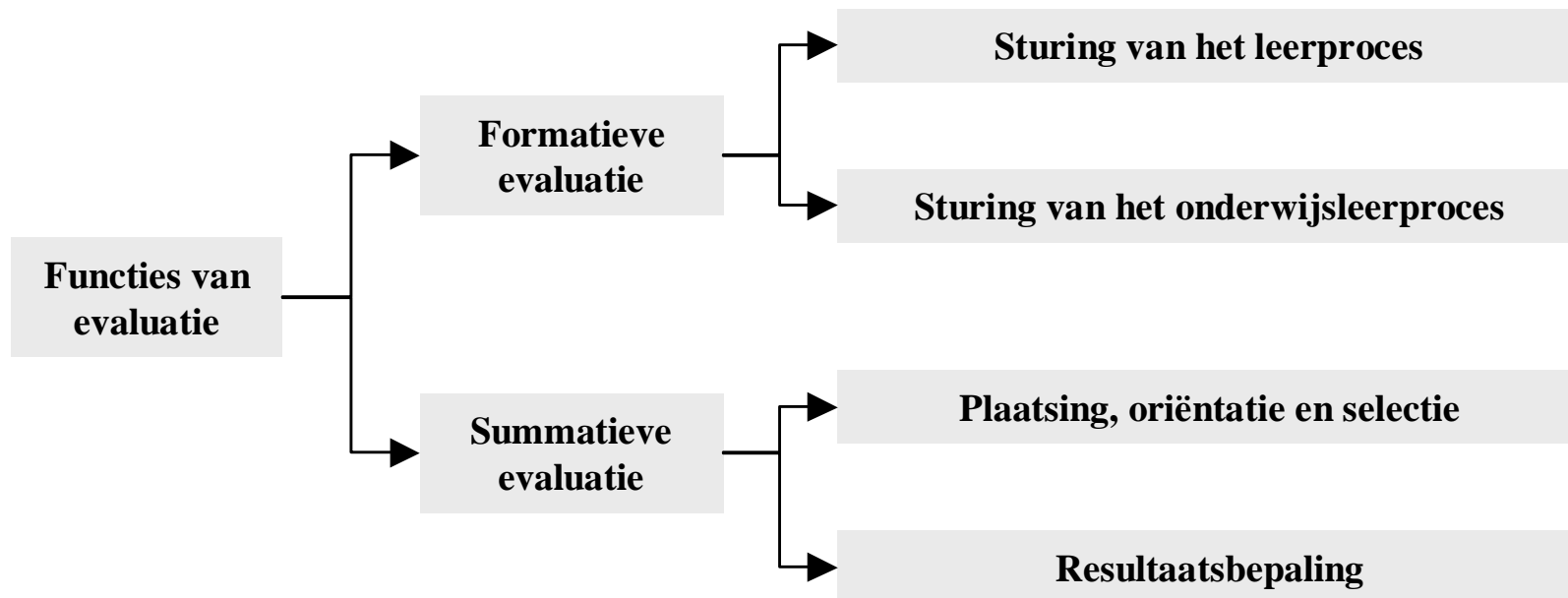
Interventie: werkvormen

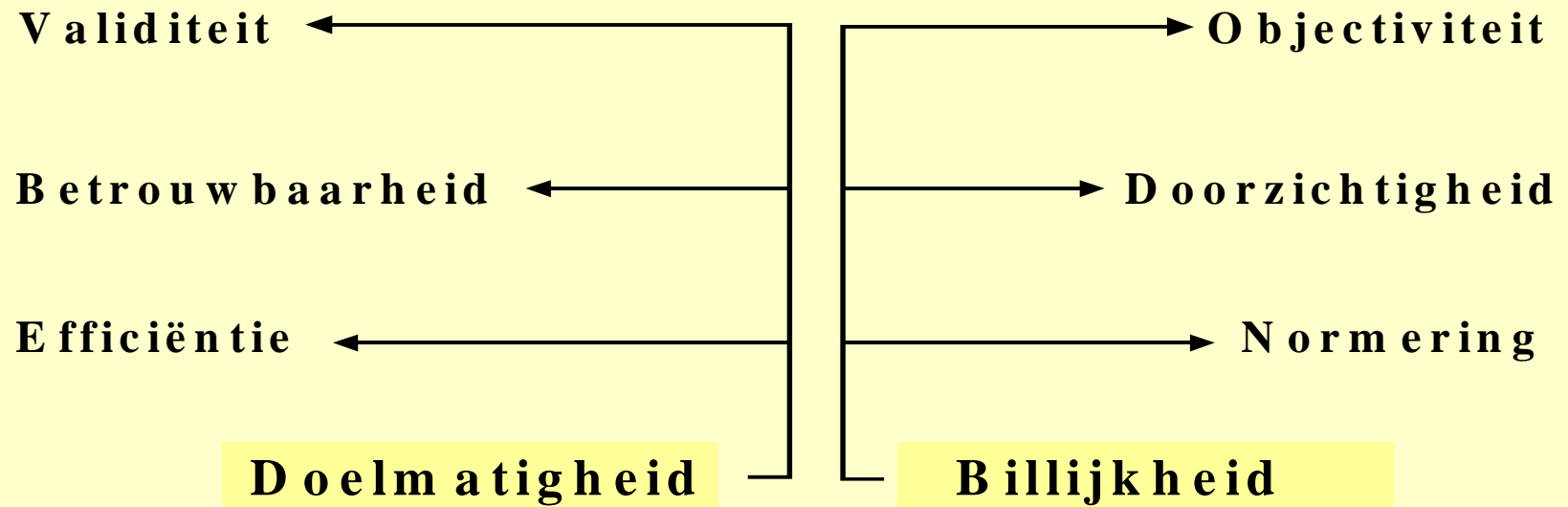
Niet één zaligmakende werkvorm !

- **Aanbiedende of frontale werkvormen:** Doceren, Demonstratie, Vertellen
- **Gespreksvormen:** Onderwijsleergesprek, Klasgesprek, Groepsdiscussie, Leergesprek
- **Groepswerk:** Klassiek groepswerk, Rollenspel, Simulatiespel, Gevalsmethode
- **Individualiserende werkvormen:** zelfontdekkingsmethode
- **Onderwijsstrategieën:** Projectmethode, Excursie, Huiswerk

Evaluatie : functies

Kenmerken van goede evaluatie

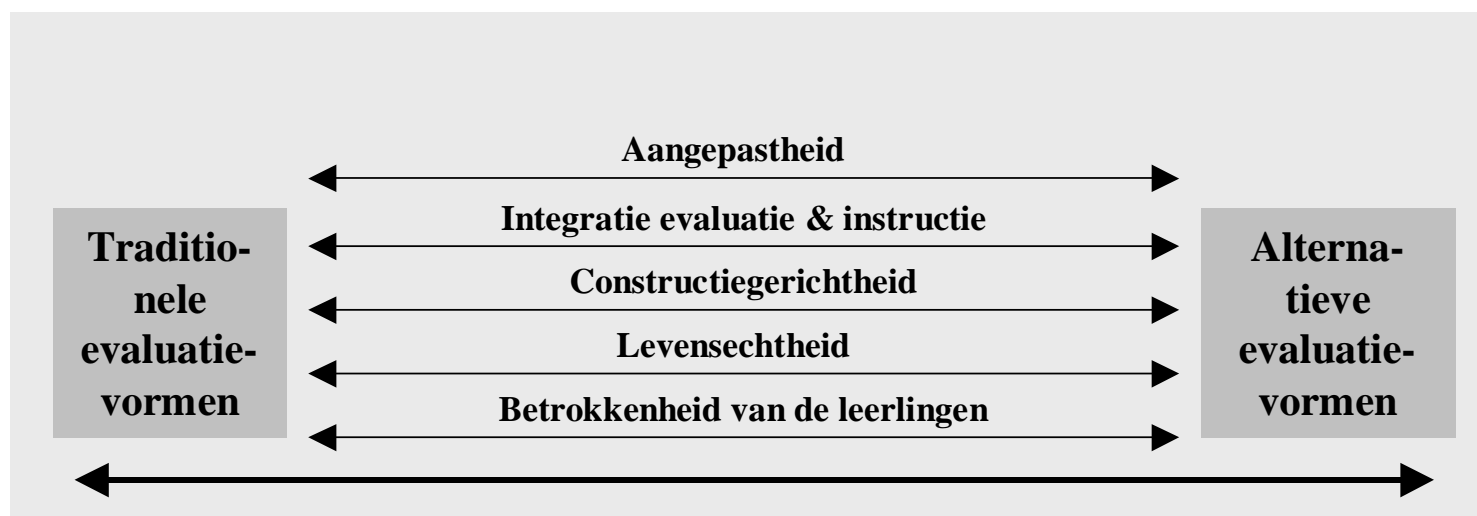
Kenmerken van een goede evaluatie

Leg deze vragen eens naast uw eigen praktijk

- **Validiteit:** *Evalueer ik wat ik wil evalueren?*
- **Betrouwbaarheid:** *Zijn de beoordelingen die leerlingen krijgen consistent (over tijdstip en collega's bv.)?*
- **Efficiëntie:** *Zijn mijn inspanningen in verhouding tot de doelen van de evaluatie?*
- **Objectiviteit:** *Hebben alle leerlingen dezelfde kansen?*
- **Transparantie:** *Weten mijn leerlingen wat er van hen verwacht wordt?*
- **Normering:** *Kan ik verantwoorden waarom een prestatie net die bepaalde score krijgt?*

Op zoek naar alternatieve vormen van evaluatie

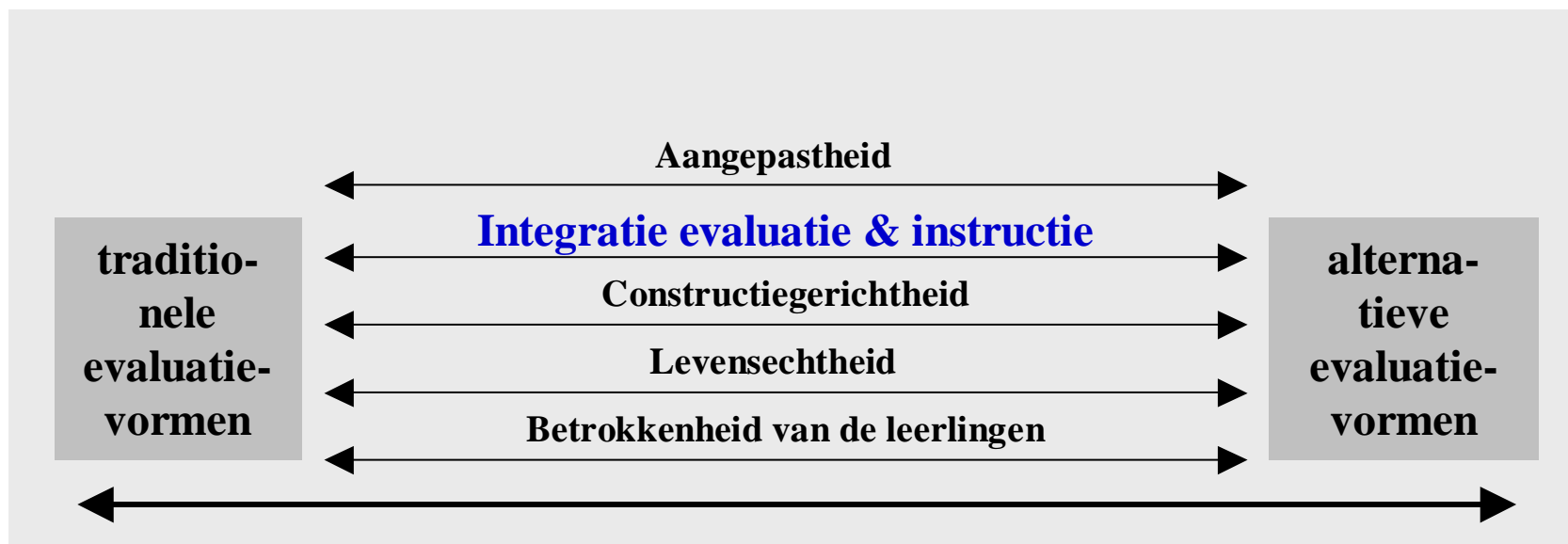
**De evaluatie is aangepast aan de kenmerken van de
leerlingen**

**Er bestaat niet één evaluatievorm die het meest geschikt is
voor alle leerlingen.**

Moet iedereen op een gelijke wijze geëvalueerd worden?

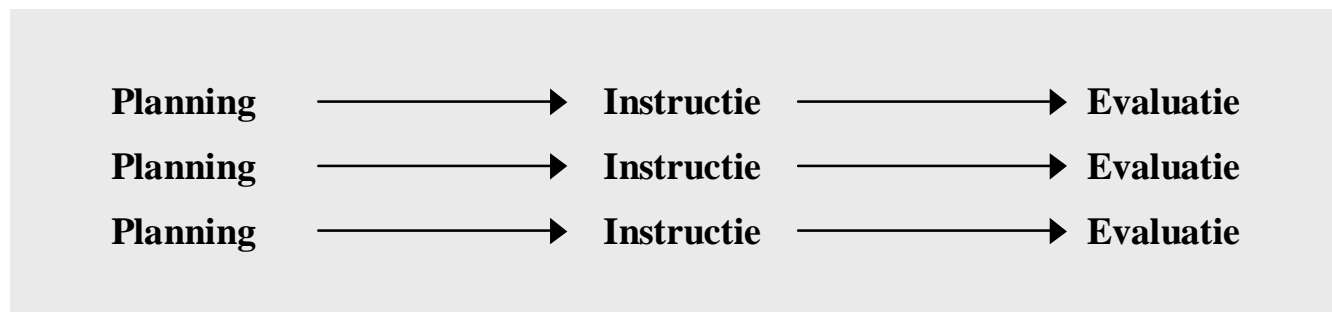
Het vernieuwende van alternatieve evaluatievormen

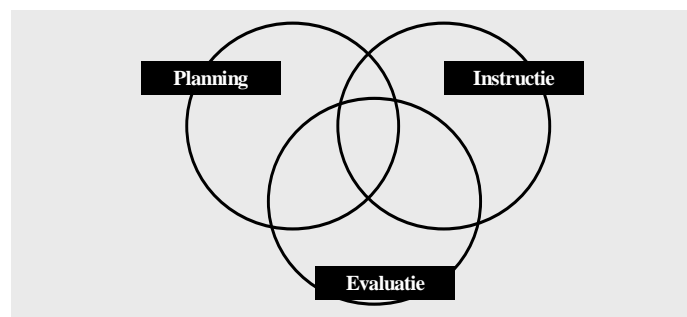

De integratie van evaluatie met onderwijs en leren

Traditionele toetscultuur

Alternatieve evaluatievormen

De integratie van evaluatie met onderwijzen en leren

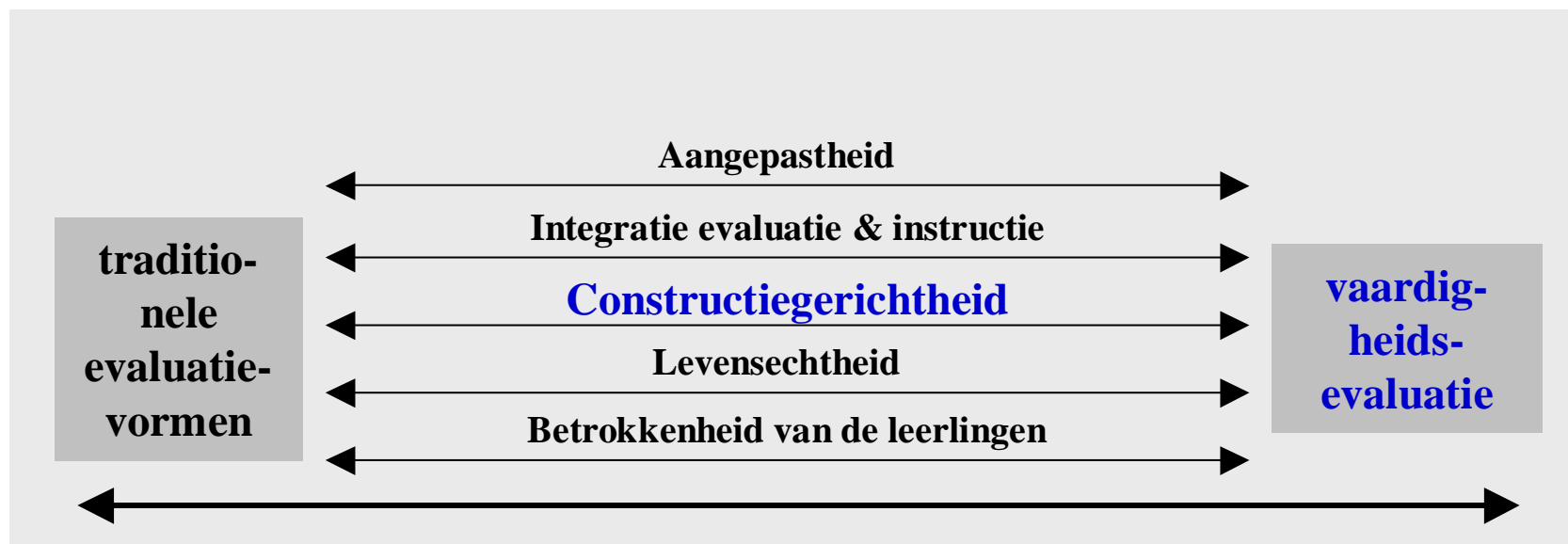
Evaluatie verweven in instructie en ten dienste stellen van leerproces.

Waarom:

- ✓ **Optimale afstemming van het leren op leerlingkenmerken**
- ✓ **Feedback maximaal laten renderen**

Het vernieuwende van alternatieve evaluatievormen

Constructiegerichtheid

KENNISCONSTRUCTIE i.p.v. KENNISREPRODUCTIE

Er wordt van leerlingen verwacht dat ze een antwoord
construeren

De leerlingen worden bijv. gevraagd om:

- 1. bepaalde vaardigheden te demonstreren door iets te doen dat op dat moment door de leerkracht wordt *geobserveerd* (bv. een presentatie);**
- 2. een taak te vervullen die resulteert in een *product* (dit kan variëren van een kort geschreven antwoord tot een heuse tentoonstelling).**

Het vernieuwende van alternatieve evaluatievormen

LevensECHtheid

Authentieke evaluatie is een vorm van vaardigheidsevaluatie waarbij een bijkomend kenmerk wordt nagestreefd, nl. de authenticiteit (levensechtheid of realiteit) van evaluatietaken.

Authentieke evaluatie beoordeelt de mogelijkheden van leerlingen aan de hand van *realistische taken en situaties*. De leerlingen tonen vaardigheden en competenties op een manier waarop professionals deze vaardigheden en competenties in de *dagelijkse realiteit* aanwenden.

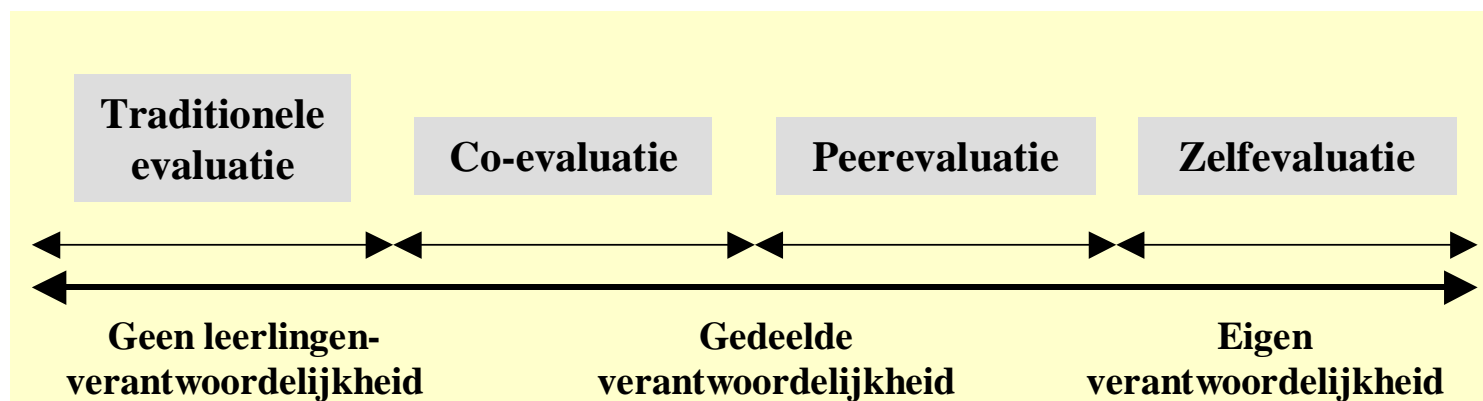
Het vernieuwende van alternatieve evaluatievormen

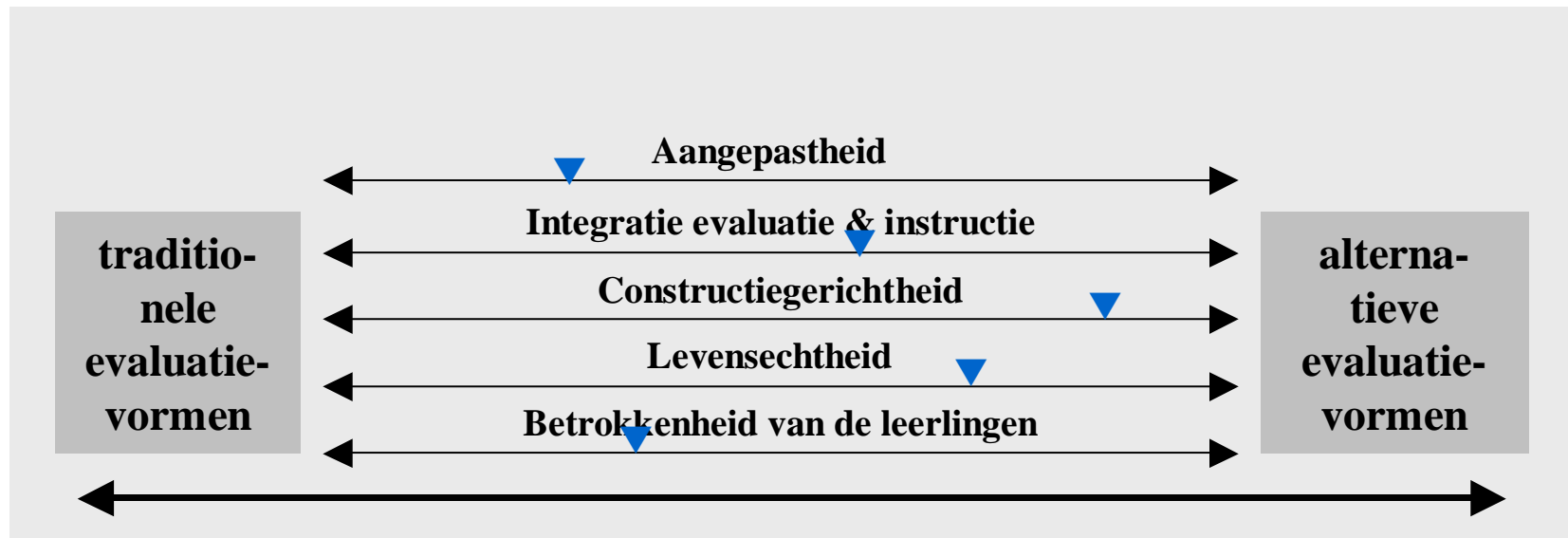
Leerlingenbetrokkenheid

Centraal staan de betrokkenheid en de verantwoordelijkheid van leerlingen bij de evaluatie.

Leg deze vragen eens naast uw eigen praktijk

Beoordelen van evaluatiegegevens

Stap 1: op zoek naar criteria

- ✓ **Criteria vormen de basis waarop we oordelen.**
- ✓ **Het zijn de voorwaarden waaraan een (leerling)prestatie dient te voldoen om als succesvol te worden bestempeld.**

Beoordelen van evaluatiegegevens

Stap 1: op zoek naar criteria

Stap 2: kies een geschikte beoordelingsschaal

- ✓ mijn gedrag is een voorbeeld voor anderen; dit kan ik; hier moet ik nog wat aan werken; hier schiet ik werkelijk tekort
- ✓ voldoende; voldoende met leemtes; onvoldoende
- ✓ 1, 2, 3, 4, 5
- ✓ visuele schaal:

Beoordelen van evaluatiegegevens

Stap 1: op zoek naar criteria

Stap 2: kies een geschikte beoordelingschaal

Stap 3: breng beide samen in een evaluatielijst of in een rubriek

Voorbeeld 1: een evaluatielijst voor het beoordelen van groepswerk

	1	2	3	4
De leerling komt goed voorbereid naar het groepswerk.	☐	☐	☐	☐
De leerling brengt individuele opdrachten tijdig tot een goed einde.	☐	☐	☐	☐
De leerling participeert op een constructieve wijze aan het groepswerk.	☐	☐	☐	☐
De leerling stimuleert anderen om constructief mee te werken.	☐	☐	☐	☐
De leerling luistert goed naar de inbreng van anderen.	☐	☐	☐	☐
De leerling beargumenteert het eigen standpunt op duidelijke en doordachte manier.	☐	☐	☐	☐
De leerling laat op een aangename manier merken dat hij/zij het met iets oneens is.	☐	☐	☐	☐
De leerling kan compromissen bereiken.	☐	☐	☐	☐
De leerling helpt de groep om richtlijnen te volgen en het tijdschema te respecteren.	☐	☐	☐	☐
De leerling bewaakt de positieve relaties binnen de groep.	☐	☐	☐	☐
De leerlingen herkennen problemen en kunnen er gepast op reageren.	☐	☐	☐	☐
De leerling neemt bij beslissingen alle relevante informatie in acht.	☐	☐	☐	☐
De leerling wisselt duidelijk en accuraat informatie uit met de andere groepsleden.	☐	☐	☐	☐

Betekenis schaal: (1) werk aan de winkel, (2) aanvaardbaar, (3) goed, (4) een voorbeeldprestatie.

Voorbeeld 2: een rubriek voor het beoordelen van een mondelinge presentatie

	ORGANISATIE	INHOUD	OVERDRACHT	MEDIA
EX-CELLENT	De vooruitgang is excellent. De luisteraar is steeds mee. Vlotte overgangen.	Uitvoerige, volledige behandeling van het onderwerp. Getuigt van onderzoek.	Goed oogcontact, goede intonatie en lichaamstaal. Meeslepend en genietbaar.	Excellent gebruik van overhead, video's, grafieken. Duidelijk en levendig.
GOED	Goede vooruitgang. De luisteraar blijft bij de inhoud.	Goede dekking van het onderwerp met evidentie van onderzoek.	Oogcontact, intonatie, lichaamstaal en gedrag zijn goed maar niet consistent.	Visualiseringen zijn duidelijk en geschikt. De media ondersteunen de presentatie.
VOLDOENDE	De organisatie is wat stroef. De luisteraar is soms verward. Inhoud gaat van de hak op de tak.	Het onderzoek blijkt wel, maar het is niet uitgebreid of er ontbreekt diepgang. Enigszins gedocumenteerd.	Weinig aansprekende overdracht. De presentatie wordt afgelezen of lijkt mechanisch.	Er worden visualisaties gebruikt maar deze zijn niet echt waardevol. Ze helpen de presentatie niet echt vooruit.
ONVOLDOENDE	Zeer moeilijk te volgen. De luisteraar heeft het moeilijk de aandacht erbij te houden. Onduidelijke overgangen.	Het onderzoek lijkt beperkt. Weinig documentatie. Belangrijke bronnen ontbreken.	De gegevensoverdracht is van een slechte kwaliteit. Het levert niet meer op dan een lezing.	De visualisaties zijn van een dergelijk slechte kwaliteit dat ze de presentatie in het geheel niet ondersteunen.

Om af te ronden...
Meer weten?

Van Petegem, P. & Vanhoof, J. (2002). *Een alternatieve kijk op evaluatie*. Katern bij het losbladig lexicon 'Begeleid Zelfstandig leren'. Wolters Plantijn, Mechelen.

